

Slovenski dom

Štev. 23.

V Ljubljani, v četrtek, 29. januarja 1942-XX

Leto VII.

Izključno pooblaščenke za oglaševanje italijanskega in tujeje
Izjava: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana
Redazione Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Vojno poročilo št. 605:

Ogledniško delovanje v Cirenajki

Uradno vojno poročilo št. 605 pravi:

Včeraj so na bojišču v Cirenajki motorizirane italijansko-nemške divizije bile v stiku z angleškimi silami, ki so se umikale pod strojniškim ognjem in bombami sil osi.

Do sedaj ugotovljene sovražnikove izgube v tej bitki znašajo 127 topov, 283 tankov in oklepnih avtomobilov, 28 letal, razen tistih, ki so bila sestreljena v zraku, in 563 avtomobilov.

Nemška letala so napadla angleški ladijski sprevod jugovzhodno od Malte in zadela 8000 tonski parnik in en rušilec.

Pristanišče La Valetta in letališča na otoku so bila znova zadeta z bombami srednjega in težkega kalibra.

Berlin, 29. jan. s. Uradno poročajo:

V Severni Afriki obojestransko ogledniško delovanje. Nemška bojna letala so bombardirala sovražnikova taborišča in zbirališča motornih vozil v severni Cirenajki.

Ponavljali so se dnevi in nočni napadi nemških bojnih letalskih krdel na pristaniške naprave na otoku Malta. Težke in zelo težke bombe so prizadevale veliko škodo zlasti mestnim ladjedelnicam.

Nova japonska ofenziva na otoku Luzonu

Japonska sodba o zlaganih angleških in ameriških poročilih glede pomorskih zmag v Sundskem morju
Na Malaji še 90 km od Singapooreja

Bangkok, 29. jan. s. Japonsko-siamsko protiletalsko topništvo je zavrnilo angleška letala, ki so v noči na 27. jan. skušala napasti siamsko prestolnico.

Manila, 29. jan. s. Japonske čete, ki so napadle ameriške postojanke na hribu Matidu, nadaljujejo z zasledovanjem ameriških oddelkov, ki se umikajo na gorovje Mariveles. Gorovje leži na južnem koncu polotoka Batanga.

Sanghaj, 29. jan. s. Novice iz dosegljivega vira pravijo, da je obramba Holandske Indije zaupana vojski kakih 100.000 mož, od katerih je pa samo tretjina zadosti izurjena. Letalstvo Holandske Indije, v katerem služijo tudi angleški in ameriški piloti, šteje kakih 400 strojev. Od tega je 100 letal lovskih, 80 je bombnikov, drugo so pa vodna in ogledniška letala. Holandsko brodogradništvo v Indiji šteje 6 križark, 10 torpednih rušilec, 15 podmornic ter druge manjše ladje, — vsega 60 enot.

Sanghaj, 29. jan. s. Avstralski radio v Sidneyju je sporočil, da so japonski oddelki začeli z zelo hudo ofenzivo zoper ameriške oddelke, ki so obkoljeni na koncu polotoka Batanga, severozahodno od Manile na filipinskem otoku Luzonu. Iisti vir poroča, da so ameriške čete morale odstopiti nekaj ozemlja.

Bangkok, 29. jan. s. Iz angleškega pooblaščenega vira poročajo, da so se angleške sile na malajskem bojišču spet umaknile in da se nadaljujejo srčiti boji južno od Kluanga. Japonske čete, ki se bijejo pri Kluangu, so zdaj najbližje Singapurju, in sicer kakih 90 km od trdnjave.

Tokio, 29. jan. s. Japonski oddelki, ki korakajo proti Singapurju ob zahodni obali Malajskega polotoka, so dosegli okolico kraja Benut, ki leži kakih 50 km severozahodno od Johore Bahruja, prestolnice države Johore. Pri Benutu divjajo hudi spopadi. Japonske čete, ki gredo za Angleži, umikajočimi se od Kluanga ob železnici proti Johore Bahruju, so včeraj prišle do nekega kraja, ki leži pet postaj od Johore Bahruja.

Tokio, 29. jan. s. V japonskih visokih krogih posmehljivo razlagajo čudna ameriška in holandska poročila o nekakih pomorskih zmagah v ožini Makassar in v Sundskem morju. Če znajo Angleži, Amerikanci in Holandci doseči toliko tam, se sprašujejo v omenjenih krogih, zakaj ne store ničesar, da bi prišli na pomoč svojim zdesetkanim oddelkom na Malaji in na Filipinih. Zlagana nasprotnikova propaganda naj v javnem mnenju ustvari olajšanje zaradi budih izgub na vseh bojiščih v vzhodni Aziji. Če bi bila pomorska pomoč, s katero se hvalijo Angleži in Amerikanci, resnična, pravijo v japonskih krogih, bi morala zaveznikom omogočiti izkrcanje ojačanih, da bi z njimi motili prepričljivo japonsko napredovanje. Ker pa Angleži in Amerikanci ne morejo dati Japoncem nobenega odpora, je to do-

kaz, da je vsa njihova propaganda ena sama laž. Če bi ameriške trditve o pomorskih zmagah bile resnične, bi se to reklo, da Japoncem ni ostalo nič brodovja več in da je admiral Kimmel junak Tihega morja, namesto da je obtožen, ker je pobegnil s svojega mesta. Združeni sovražniki, pravijo v visokih japonskih krogih, bi se morali sporazumeti vsaj o tem, da bodo širili iste laži in da si ne bodo nasprotovali s popolnoma izmišljenimi številkami in dejstvi.

Nemški invalidi pri Mussoliniju

Berlin, 29. jan. s. Duce je sprejel odposlanstvo nemških invalidov, ki so ga tvorili predsednik general Hans Oberlindner, minister brez listnice Heinz Spangennacher, vodja organizacije nemških invalidov Alfred Neumann, predsednik invalidov iz Berlina Baltes ter tajnik nemške invalidske zveze dr. Alfred Bick. Z italijanske strani so bili navzoči nar. sv. Carlo Delcroix, predsednik invalidske zveze, nar. sv., imejitelj zlate kolajne Amilcare Rossi, predsednik državne zveze bojevnikov, generalni konzul Baccarini, imetnik zlate kolajne Giorgio Tognoni, predsednik rimskih invalidov. Duce se je prisrčno razgovarjal z invalidnimi nemškimi tovariši.

Vesti 29. januarja

Nemški minister za propagando dr. Goebbels je poslal italijanskemu prosvetnemu ministru Pavoliniju brzojavno čestitko zaradi uspeha razstave italijanske knjige v Berlinu.

Ob koncu tega meseca ali v začetku februarja bo prispel v Madrid predsednik portugalske vlade Salazar, ki bo imel z generalom Franco in španskim zunanjim ministrom Serranom Sunnerjem razgovore o raznih važnih sedanjih vprašanjih.

800 ljudi se je rešilo z angleške oklopnice »Barham«, ki jo je novembra potopila podmornica osi.

Sovjetski veleposlanik v Londonu, Majski, je nenadoma obol el in je moral odločiti vse razgovore.

Število tujih delavcev v Nemčiji se je v nekaj mesecih povečalo od enega milijona 750.000 na dva milijona 150.000. Ob izbruhu sedanje vojne je imela Nemčija samo pol milijona tujih delavcev, od katerih je bilo največ Poljakov.

Propagandni urad paraguajske vlade je objavil, da proti državljanom osi ne bodo storili nobenih korakov, dokler ne bodo zakrivali kakih sovražnih dejanj. Vlada jim je zagotovila zaposlitev na vseh dopustnih področjih, pod pogojem, da se ne bodo vmešavali v paraguajske notranje politične razmere.

Bolgarsko vojaško sodišče je obsodilo 8 ljudi zaradi komunističnega in volnunskega delovanja v prid Sovjetski zvezi. Glavni obtoženec je bil obsojen na dosmrtno ječo, njegova žena in 6 drugih pa na 15 let ječe.

Po novem bolgarskem zakonu, ki ureja promet z nepremičninami, je prepovedano Judom, da bi bili lastniki nepremičnin. Vsi pa, ki so lastniki nepremičnin, jih morajo prijaviti in jih razen stavb, ki jih potrebujejo izključno za stanovanje, do 30. septembra prodati drugim bolgarskim državljanom.

Turška vlada je izdala odlok o zasegi vse volne, katero bo po primerni ceni odkupila od zasebnikov.

Nemčija je zagotovila Finski žito, kar ga bo potrebovala za prehrano do nove žetve, je povedal finski minister Rangell, ki se je vrnil iz Berlina.

Hitler je odklopal nemškega letalskega polkovnika Gallanda s sploh najvišjim nemškim vojaškim odlikovanjem za hrabrost in sicer z briljantno in hrastovi večji in z meči na odlikovanju viteškega križa reda železnega križa. Odlikovanje mu je izročil Hitler sam vprico načelnika generalnega štaba Keitela in letalskega podtajnika maršala Milcha. Polkovnik Galland je po smrti znanega polkovnika Moeldersa glavni nadzornik nemškega lovškega letalstva in je sam sestrelil 94 nasprotnikovih letal.

Obrok bencina za zasebne avtomobile je madžarska vlada spet znižala za 50%.

Japonsko zunanje ministrstvo je dobilo sporočilo, da je v Združenih državah zdaj interniranih 761 japonskih državljanov. 204 pripadajo diplomatskemu in konzularnemu osebju. Anglija je pa internirala nad 500 japonskih državljanov na otoku Manu, kjer so internirani tudi nemški in italijanski državljani.

Finska protestantovska cerkev je dala tiskati milijon izvodov sv. pisma v ruščini. To sv. pismo dele ruskim ujetnikom v koncentracijskih taboriščih in prebivalstvu v zasledenih pokrajinah.

Londonsko časopisje skoraj soglasno zahteva ustanovitve nove imperlalne vojne vlade. — »Daily Herald« menda piše, da Churchill že ni več tako priljubljen med angleškim ljudstvom, kakor je bil, kajti ko so vrtili film o njegovem prihodu iz Amerike, ljudje že niso več tako navdušeno ploskali kakor svoj čas.

Pred španskim pristaniščem Pravia se je potopil parnik »Punta Rubia«, naložen s prehrano. Štirje mornarji so utonili.

Novi sovjetski izkrcani oddelki - uničeni na Krimu

Hitlerjev glavni stan, 29. januarja. Nemško vrhovno poveljstvo daje naslednje uradno vojno poročilo:

Neka sovjetska skupina, ki se je izkrcala na južni obali Krima, je bila v večdnevnih bojih odbita in do zadnjih ostankov uničena.

Na številnih mestih vzhodne fronte so izvedle nemške čete uspešne krajevne napade. Zajeti ali uničeni so bili tanki, topovi in druge vojne potrebščine. Pred Petrogradom so oddelki SS pri nekem napadu uničili 58 sovražnih trdnjav.

Sklepi vseameriške konference v Rio de Janeiru

Rio de Janeiro, 29. jan. s. Sestanek ameriških držav v Rio de Janeiru je pri kraju. Spočetka so Združene države pričakovale, da se jim bodo druge ameriške države brez razgovorov in dogovorov pridružile, brž ko se je Amerika zapletla v vojno s silami trojne zveze. Washingtonski vladi se je zdelo bolj pripravno streti odpor vsake ameriške republike posebej in uresničiti gospodarski načrt kar na tihem. A zlasti večje države se niso hotele dati zavesti na ukazano pot in so zahtevale sklicanje sestanka vseh ameriških držav, ki se ga je Amerika ravno hotela ogniti.

Sestanek v Rio de Janeiru naj bi torej določil stvarno stališče latinske Amerike do spopada med Združenimi državami in Japonsko ter silami Os. Washingtonska vlada je želela, da bi sestanek opravil svoje naloge na kratko in jasno izkazal splošno vojno razpoloženje nasproti silam trojne zveze. Tudi tokrat so zlobno nastopile nekatere manjše države srednje Amerike, ki so jih Združene države že poprej uklonile, da bi prikrile nasilen pritisk washingtonske vlade.

Ko so Združene države spoznale, da latinske Amerike ni mogoče kar tako potegniti v vojno, so se odločile za načrt, da bodo latinsko Ameriko spravile do tega, da bi pretrgale vse zveze s silami

Letalstvo je izvedlo učinkovite napade na premikanje čet v zaledju, na vlake in letališča.

Berlin, 29. januarja. s. 26. januarja je bil neki napad nemških oddelkov na severnem delu vzhodnega bojišča kronan s popolnim uspehom. Čete je pri napadu hrabro podpiralo topništvo. Strli so nasprotnikov odpor in posrečilo se jim je obnoviti zvezo s prednjo nemško postojanko, ki je bila zaradi sovjetskega napada odrezana.

trojne zveze. A tudi to ni šlo brez težav, saj je sestanek trajal celih 11 dni. Bilo je dosti razpravljanja in pomenkov, a tudi groženj, političnih, vojaških in gospodarskih, s katerimi je nastopala prikrito ali javno nasilna washingtonska vlada. Njeno ravnanje je bilo takšno, da se je ob nekem trenutku zdelo, da se bodo vsi udeleženci uprli ameriškim načrtom. Zato tudi ni prišlo do splošne prekinitve diplomatskih zvez, kakor so vztrajno zahtevale Združene države, marveč do kompromisnega sklepa: vsaka izmed 20 južnoameriških republik naj se glede na svojo ustavo in svoj zemljepisni položaj ter posebne prilike odloči za prekinitev diplomatskih zvez z državami, ki so v vojni z Združenimi državami. Torej je vsaki državi na voljo, da ravna tako kakor se ji zdi najbolj primerno. Kako se bodo odločile, ne velja prerokovati.

Neakterne države so se že vdale ameriškemu pritisku: Peru, Urugvaj in Paragvaj. Druge pa so vsaj hotele pokazati, da se ne dajo kar tako ukloniti. Italija, Nemčija in Japonska z živim zanimanjem zasledujejo, kako se bodo južnoameriške države zdaj ravnale. To bo tudi odločilno za bodoče gospodarske, politične in duhovne zveze med državami latinske Amerike in mlado Evropo, ki zdaj vstaja.

Zmagovito udejstvovanje italijanskega letalstva na Sredozemlju

Neko letališče na Sredozemlju, 28. jun. as. Skupina italijanskih torpednih letal, ki so napadla dve angleški križarki, od katerih je bila ena potopljena, kakor to poroča včerajšnje italijansko vojno poročilo, je dala posebnemu dopisniku agencije Stefani nekaj podrobnosti o svojem smelem podvzetju. 26. popoldne je bila severovzhodno od Benghazija zapazena skupina sovražnega ladjevja: patrola treh torpednih letal se je takoj dvignila in ugotovila, da šteje eskadra nekaj križark in več rušilec. Kljub peklenskemu protiletalskemu ognju z vseh ladij so italijanski letalci nadaljevali z napadom in iz razdalje 800 metrov spustili torpeda, ki so zadela zadnjo križarko, ki se je takoj izločila iz skupine in se zavila v umetno meglo. Kmalu nato je prispela na ta kraj druga patrola treh torpednih letal. Letalci so zapazili, da je križarka zastala in je bila v spremstvu dveh rušilec ter se je skušala vedno bolj skrivati za umetno meglo. Toda neko letalo je uredi med rušilecma spustilo torpeda na isto križarko, ki se je močno nagnila in se gotovo potopila. Drug pilot je napadel drugo križarko. Tudi ta je kmalu zapostala, ni pa bilo mogoče zagotovo ugotoviti, kakšen je bil uspeh tega napada, ker se je začelo nočiti in ker se je ladja zavila v umetno meglo.

Bojišče v Severni Afriki. 28. jan. AS. Posebni dopisnik agencije Stefani poroča iz Severne Afrike, da po tek bojev brezdvomno potrjuje, da so Osne sile že uspešno razpršile sovražnikova zbiranja in s tem uničile vsako upanje na tolikšne prežgodaj izblebetane napovedi angleškega ministrskega predsednika, Edena in drugih in dokazale, da se Anglija ne more uspešno boriti v Vzhodni Aziji, ker je morala zbrati večino svojih

čet na Sredozemlju. In sedaj, ko je Anglija doživela polom na Tišem oceanu, začena doživljati polom tudi na Sredozemlju. Bojni duh italijanskih in nemških čet v Libiji, letalska ofenziva na Malto, potopitev in poškodovanje mnogih angleških ladij na Sredozemlju in prihod italijansko-nemških konvojov z novimi okrepitvami, ki so že četrtr pripele, so glavna dejstva, ki so opravila v zagato Anglijo in izboljšala položaj Osišča v Sredozemlju. In tako danes Anglija ne izgublja samo na Tišem oceanu, ampak tudi na Sredozemlju, kjer je morala zbrati svoje največje suhozemske, zračne in pomorske sile.

Irski ugovor zoper prihod ameriških čet na Irsko

Dublin, 28. januarja. s. Predsednik irske vlade De Valera je protestiral proti prihodu ameriških čet v Severno Irsko. Dejal je, da irske vlade niso nič vprašali o tej stvari. Pred 20 leti, je dejal, je bila po prizadevanju angleške vlade Irska razdeljena kljub izrečni želji irskega naroda. Ko so Združene države posegle v zadnjo svetovno vojno, je Wilson razglasil, da se Amerika bori za demokracijo in za samoodločitev narodov. Irski narod se je v tem smislu leta 1918, izrazil za neodvisno državo, kljub temu pa je ostal ločen v dva dela. To je ena izmed naihuiših krivic, ki je bila kdaj prizadeta kateremu narodu.

Naročajte Slovenski dom!

Kako smo prejšnja stoletja kupovali knjige

Ljubljana, 29. januarja.

Tudi sedaj je še navada, da založniki, izdajatelji in tudi sami pisatelji zbirajo naročnike, preden je knjiga izšla. Tako so delali prejšnje čase zlasti zato, da kako veliko delo sploh omogočijo brez večjega tveganja. Ko taka knjiga izide, ima večkrat priložen imenik subskribentov.

Taki imeniki subskribentov so zelo važni in preprosti vir za kulturno stanje tedanje dobe, kdo se je za knjige sploh zanimal, kdo se je zanimal za kako stroko, naposled pa tudi za to, kdo je podpiral kulturna prizadevanja.

Za primerjavo teh činjenic v različnih časih je zato treba izbrati knjige čim bolj iste stroke. Pri nas v tem pogledu lahko govorimo o sreči, ker smo od leta 1788. pa do leta 1877. dobili tri velike zgodovinske našega naroda in dežele Kranjske. Vsa tri dela imajo priložene imenike subskribentov, da se danes lahko precej zanesljivo presodimo, kdo se je v dobi 150 let pri nas posebno zanimal za knjige, predvsem pa za dela o zgodovini in razvoju naroda in dežele.

Antona Linhart »Versuch einer Geschichte von Krain« smatrajo naši zgodovinarji za temeljni kamen prebujenja slovenskega naroda. Leta 1788. je izšla I. knjiga, leta 1791. pa II. knjiga, ki je dandanes posebno redka. II. knjigi priloženi imenik navaja 135 imen predplačnikov, ki so naročili 238 izvodov za ceno 450 tedanjih goldinarjev. Za ta denar je bilo tedaj mogoče kupiti prašiča.

Kar 50 izvodov je naročila Agrikulturna societa ali Kmetijska družba, ker so bili tedaj zbrani vsi za napredek vneti in veljavni močje dežele, zlasti pa tudi člani oživljene Akademije operosorum. Gonilna sila in vodja vsega slovenskega pokreta ter Linhartov poštvovalni prijatelj Žiga baron Zoja je plačal 12 izvodov, čeprav so tudi njegovi sorodniki in oskrbniki njegovih posestev knjigo še posebej naročili. Ljubljanski knjigarnar Korn je naročil 21 izvodov, 2 izv. pa tudi knjigarnar Licht, a 12 izvodov je naročil tiskar Kudecky na Reki. Po dva izvoda so plačali tudi grof Hohenwart, apelacijski svetnik Jože pl. Potočnik, šentpetrski župnik Jurij Zupan, tajni svetnik grof Zinzendorf, oskrbnik radovljiške graščine Mogatner, sodni upravnik Prenner v Škofji Loki ter Franc Cerar, oskrbnik graščine Turen Podpečjo, ki je bila last Jožeta barona Zoisa. Med naročniki dveh izvodov je pa tudi oskrbnik blejske graščine Nace Novak, ki je pozneje prvi in glavni oglaševalec Vodnikovih »Ljubljanskih novic«.

Posamezne izvode si je pa naročilo vse plemstvo, graščaki in tudi njih oskrbniki, uradništvo ter duhovščina od škofa in prošta tja do redovnikov. Seveda je med naročniki tudi tovarnar Desselbrunner s Sela ter ljubljanski finančnik Domian, poleg teh pa advokati, zdravniki, trgovci in tudi obrtniki, kakor n. pr. ljubljanski steklar Hron. Tudi mestne občine niso pozabile naročiti knjige o pravem času, tako ljubljanski magistrat, pisarna mesta Kranja, kjer je knjigo naročil tudi trgovec Jernej Pavlič, nadalje novomeška in kamniška mestna pisarna ter mestni svetniki in uradniki ljubljanski in drugih kranjskih mest. Celo iz daljne Galicije so si zagotovili važno delo, namreč vedno »zavodni slovenski abbe Martin Kural, naš rojak — fizik Alojzij Knež in nekdanji tajnik Kmetijske družbe Hacquet.

Iz tega imenika je razvidno, da je Linhartovo zgodovino naročila vsa slovenska inteligencija in vse, kar je hotelo veljati za dobrega patriota.

Leta 1876. sta pa izšli dve debeli knjigi Avgusta Dimitza »Geschichte Krains«. V imenu naročnikov je že 487 imen! Deželni šolski svet je za okrajne učiteljske knjižnice naročil 25 izvodov, od 1 do 8 izvodov so pa naročile nekatere knjižarne v Novem mestu, Zagrebu, Gradcu, Celovcu, na Dunaju v Berlinu, Linzu, Solnogradu, Steyru, Kremsu, Celju, Bonnu, Inomestu, Lvovu, Olomucu, Welsu, Pulji, Brnu, Stuttgartu, Pešti, Halle na S., Odesi, Rigi, Moskvi, Lipskem, Tropavi, Frankfurtu na M., Pragi, seveda pa večjih krajih vse večje knjižarne, še posebej pa Akademski knjižarni v Göttingenu in Upsali. Dva izvoda je naročila tudi škofijska pisarna, tam pa tudi dva izvoda Matija Zvanut, nadalje po dva izvoda litijski glavar dr. Julij vit. pl. Vestenec, Kranjska hranilnica, rifenberski učitelj Ambrož Poniž, upokojeni glavar Janez Pakj v Ljubljani, dva izvoda tudi še posebej učiteljska knjižnica ljubljanskega okraja, celo tri izvode pa učiteljska knjižnica krškega okraja, prav tako pa dva izvoda tudi knjižnica domačega 17. pešpolka. Posamezne izvode so pa naročili plemiči, graščaki, duhovščina, oficirji, uradniki, društva, tiskarji, knjigovoz Kremljar, čevljar Golč, pivovar Auer, vrtnar Dürr, pek Födl, mestni tesarski mojster Gvatz, trgovski sodnik Iber, suplent na realni Franc Levec, trgovec Perdan, narednik Viktor Polžar, vsi iz Ljubljane. Med imeni ljubljancev so tudi župan z mestnimi svet-

niki in uradniki, deželni glavar z deželnimi odborniki in poslanci, advokati, zdravniki in lekarnarji, hotelirji in gostilničarji, tovarnarji in trgovci. V Tacnu se je naročila na knjigo oboževana Levstikova prijateljica Franja Mašinšek, v Logatecu mesar Arko, v St. Rupertu gimnazijec Bežek, v Višnji gori župan France Bregar, kamniški župan Keckel, na Bledu dacekar France Ramor, v Kranju trgovec Ferdinand Sajovic in lekarnar Savnik, v Škofji Loki Anton Sušnik, v Radovljici podobar Janez Vurnik, v Kranju pa tudi še profesor Tomo Zupan. Med naročniki je posebno mnogo profesorjev, tako France Šuklje in Ivan Tušek v Ljubljani t. dr., skoraj največ je pa med naročniki učiteljev, ki so bili tedaj resnično beraško plačani. Med učitelji imenujmo samo učitelja Berto Hejrihiher v Gradcu, Gerčerja na Čatežu, Govekarja na Igu, ravnatelja Andreja Praprotnika v Ljubljani, Zirovnika v Starem irgu pri Ložu itd. itd. Delo so naročile tudi vse srednje šole in večji zavodi, predvsem pa, kakor rečeno, vsi politični prvaki in gospodarski veljaki, ki so tedaj podpiranje kulturnih prizadevanj in kupovanje knjig smatrali za svojo dolžnost.

Že leto dni pozneje leta 1877. je pa pri Ivanu Kraju v Novem mestu izšla težko pričakovana druga izdaja Valvasorjevega »Vezane štiri knjige so veljale 48 goldinarjev, kolikor je tedaj veljala dobra krava. To drago delo so naročile vse učiteljske knjižnice, posebno mnogo pa tudi tiskarski etavei s knjižnico tiskarskega društva na čelu. Velika večina čitalnic je seveda naročila knjigo, še posebej pa delavneji čitalničarji, da iz imenika naročnikov prav lahko ugotovimo visoko kulturno stanje tedanjih slovenskih krogov, obenem pa tudi veliko poštvovalnost za prosvetna prizadevanja. Največjo poštvovalnost je pa tudi pri naročanju tega dragega dela poleg duhovništva pokazalo učiteljstvo, saj je na namah duhovništva in učiteljstva tedaj slonelo najtežje delo za napredek naroda. Seznam naročnikov je hkrati imenik politično delovnih mož s prvaki na čelu.

Kakor nam imenik naročnikov na Linhartovo zgodovino jasno kaže, kako je v fevdalni dobi plemstvo vestno izpolnjevalo svoje dolžnosti za kulturni napredek dežele, tako spet pri naročnikih Dimitzeve zgodovine in Valvasorja jasno vidimo, kako je v demokratični dobi meščanstvo poštvovalno izpolnjevalo svoje dolžnosti do naroda.

Pri Valvasorju je večina naročnikov že slovenska, ventlar so pa med naročniki tudi še vsi inteligentni, nemško usmerjeni Kranjci. Toda tudi ta činjenica je važna kot dokaz, da je v najhujšem narodnostnem boju obe strani ki družila ljubezen do domače dežele ter dobra volja do skupnega dela za čast in korist domovine.

Sedaj je čas za cepljenje in precepljanje sadnega drevja

Ljubljana, 29. januarja

Snoči je imel pod okriljem sadijarske in vrtnarske podružnice v Ljubljani zanimivo in poučno predavanje uravnika drevesnice Kmetijske družbe g. Ivan Brecljin. Za predavanje si je vzel snov, ki je prav pereča za konec januarja in februar. Predaval je o precepljanju in o izbiri cepičev. Ker je v našem mestu veliko sadijarskih, je bilo predavanje zelo lepo obiskano.

Zakaj cepimo in precepljamo

Zelo številni so vzroki, ki privedejo sadijarskega do tega, da se odloči cepiti ali precepliti drevo. Lahko se dogodi, da drevo ne daje več dobrega sadeža; da drevo hira; da se drevo preobratno razvija. Drevo moramo tudi cepiti takrat, kadar ni več odporno proti drevesnim boleznim, predvsem pa proti škrlupu.

Preden pa se odločimo za precepljanje, moramo imeti res dobre cepiče, kajti le od novih cepičev je odvisno ali bomo imeli pri precepljanju uspeh ali ne. Cepiči so pri sadijstvu to, kar je na primer selekcija pri žitaricah. Med navedenimi selekcijami in cepljenjem je za zdaj le ta velika razlika, da je selekcija žita in krompirja mnogo bolj raziskana, kakor pa selekcija sadnih dreves. In vprav zaradi tega se morajo sadijari še posebno pobrižati za selekcijo sadnega drevja, da bodo že enkrat ljubljanski vrtni dali to, kar zmorejmo.

Pri rezanju cepičev moramo rezati le takšne cepiče, ki bodo dali dobro sorto, da bodo odporni proti boleznim, skratka cepič mora biti takšen, kakršnega si želimo. Imeti mora vse tiste lastnosti, katere želimo imeti od dobrega drevesa.

Kje se dobe dobri cepiči

Prevladuje mnenje, da je dobre cepiče mogoče dobiti le v drevesnicah. Pa temu ni tako.

Ob očetu dr. Janezu Bleiweisu, brdskem graščaku in sodnem pristavu dr. Janku Kersniku ter ob drugih slovenskih političnih prvakih od škofov ter do škofovega »pedentarija« je pa za ta imenik naročnikov posebno značilna dolga vrsta narodno zavernih slovenskih gospodarjev v mestih in na deželi: Borštink Janez iz Dola pri Borovnici trgovec Andrej Debevec iz Ljubljane, trgovec Avgust Gaspari z Rakeka, Janez Grdišek iz Zaloga, Anton Gvajc iz Ljubljane, trgovec Heng iz Šiške, trgovec Janez Jamšek iz Ljubljane, iz Kamnika pa Janežič A., župan Keckel, Rode J., Jakob Kobilca iz Ljubljane, Knific Rajmund iz Ljubljane, litijski župan Koblar, Koren Mirolav iz Planine Martin Peruzzi iz Lip na Barju, Grebene Franc iz Velikih Lašč, trgovec Lozar iz Ljubljane t. dr. Poleg Ivana Hribarja, Jos. Jurčiča, Petra Grassellija med naročniki Valvasorja so tudi člani milanske Seale Josip Noli, skladatelj Franjo Gerbič iz Cerknice, škofov hišni kaplan in poznejši zgodovinar Anton Koblar, radgonski organist J. Gregorič, knjigovodja France Kadilnik, računski narednik Andrej Kramer, novomeški pismonoša Avsenik in ljubljanski pismonoša Minder, računski narednik Jože Ivec, trgovski sodnik Iv. Mejač, rudniški mojster Martin Bukovec iz Zagorja, stavei Jerob Jaka in Luka Breskvar, dijak Germ Gustav, Božič ter znanj Andrej Lenarčič z Vrhnike, pisatelj Josip Stritar, slikarja Janez Subic v Poljanah in Mirolav Tome v St. Vidu ter podobar Janez Vurnik v Radovljici. Med naročniki je tudi občina Metlika, Trgovsko bolnišnico in pokojniško društvo ter poleg deželnega predstave tudi tržaški policijski stražnik Josip Pavlovič in več finančnih stražnikov. Tako nam ta imenik lepo odraža razmere tedanje dobe. Še predno je namreč II. izdaja Valvasorja izšla, je bilo prodanih 834 izvodov!

Kmalu bo minulo 150 let, odkar je Anton Linhart izdal prvo knjigo svoje za preporod Slovencev epohalne zgodovine. Pregledali smo skoraj 100 let dolgo dobo, kako so naši predniki kupovali važne, čeprav po ceni skoraj nedosegljive knjige, ker jim je tako narekovala ljubezen do domovine. Sedaj smo pa dobili knjigo »Arhitectura perennis«, ki jo kritike hvalijo, da se dviga nad čas ter bo morala zanimati tudi znanee kot eden izmed dokumentov zgodovinskega razdobja med dvema svetovlnima vojnama.

Zato je pravilna misel na imenik kupcev, ki naj izide v kratkem, ko bo knjiga razprodana, kot dokument enakega pomena kot so prej navedeni imeniki. Tudi iz tega dokumenta bomo mi in naši znaneci spoznali resnico o sedanjem stanju poštvovalnosti za kulturni napredek. S tem dokumentom bo »Arhitectura perennis« monument dobe ter naroda, ki v najtežjem času zmore tako delo.

Zahtevajte povsod naš list!

Zakaj? Zato, ker v drevesnici prav za prav dobimo cepiče od dreves, ki se niso rodila in sploh ne vemo ali nam bo cepič dal tisto, kar od njega želimo. Od cepičev iz drevesnice sploh še ne vemo, kaj bo iz njih nastalo. Dobre cepiče dobimo le v dobro rodečem sadijstvu. Torej od dreves, za katere točno vemo, kakšen sad nam dajo. Cepiče torej vzemimo od tistih dreves, katerih rodnost dobro poznamo. Cepič moramo poznati po matičnem svojstvu rasti, po plodu in pa, da je matično drevo odporno proti raznim drevesnim boleznim.

Čas za cepljenje in precepljanje koščičarjev je zdaj

Vprav v te dni padajo najvažnejši posli pri precepljanju ali cepitju koščičarjev sadija kakor so češnje, marelice, češnje itd. Te posle bi lahko opravili tudi že v decembru, vsekakor pa morajo biti izvršeni do konca tega meseca ali pa do prvih dni februarja. S precepljanjem ali cepitjem koščičarjev moramo opraviti zato tako zgodaj, ker se vprav koščičarji kaj radi »zbude iz spanja« že ob prvih sončnih žarkih. Po cepitju navedenega sadija pa moramo takoj cepiti tudi hruške, jabolka.

Pri lovu na cepiče moramo predvsem paziti na to, da je drevo rasno, da je rodovitno, cepiče pa odberemo vedno z južne, t. j. sončne strani drevesa. To pa zato, ker so takšne veje bolj odporne proti škrlupu. Cepiči so prav tako vredni iz visokorodnega ali nizkorodnega drevesa, čeprav nekateri sadijari tega ne verjamejo. Za bodočo obliko drevesa je važna le podlaga. Tudi to ne drži, da bo precepljeno drevo lepše in bolj rodno, če vzamemo cepiče s spodnjih vej.

Zdaj narezane cepiče shranimo. Cepiče denemo v snopiče po 5 do 10 cepičev, jih zvezemo in etiketiramo. Snop potem denemo v cunje, da nam cepiči ne pomrznejo. Tako zavite damo v kleti, na primer na severno stran, da se nam prezgodaj ne prebude. Če hočemo cepiče hraniti dalj časa, jih denemo v pokonci postavljeno cementno cev, ki smo jo prej še tako zakopali od pol do enega metra globoko v zemljo.

Večina ljubljancev gotovo ne ve, da so ljubljanski sadijarski prava zakladnica sadnega drevja, le žal, da je skoraj mrtva in neizrabljena. Neštene vrste sorte sadnega drevja po mestnih vrtovih. Drevesa so v njih, katerih cepiči so nekoč rasli celo v Ameriki, Franciji, Nemčiji in drugih evropskih državah. Ti veliki zakladi so mrtvi, saj sosed ne ve za soseda, kakšno drevje ima. Ljubljana bi utegnila postati silno bogata drevesnica, le dela je še treba na tem področju. V ta namen bi bila nujno potrebna društvena drevesnica, ki bi dajala pobudo, da se ljubljanski bogati sadni vrt smotreno organizira. Ljubljana ima posebne podobne in talne prilike in ni da bi na to zemljo presajali različna drevesa, ki sicer drugod imenitno rade, pri nas pa bi povsem odpovedala.

Kako cepimo

Cepljenje se zdi na prvi pogled preprosto, pa v praksi ni tako. Uspeh precepljanja zavisi od samega cepljenja. Cepiti se pravi, da na našo podlago damo cepič iz tuje, ki bo na podlago prenesel vse svoje lastnosti. Pri cepitju moramo posebno paziti na kambij. To je tista za oko skoraj nevidna plast, ki se nahaja tik pod kožico in lesom. Pri cepitju mora priti kambij na kambij. Če ne pride, je vsak nadaljnji trud odveč. Kambij se lahko prav le-

Javna dela v Ljubljanski pokrajini

Ljubljana, 29. januarja.

Ob priliki nakazovanja izrednih podpor za javna dela v novih pokrajinah, je vlada določila tudi za Ljubljansko pokrajino redni program javnih del, posebno pa je upoštevala ceste in javna poslopja, ki so bila že v gradnji. Tako je bila dovršena vseučiliška knjižnica, kirurški paviljon in dvorana za klinična predavanja. Druga dela se tičejo popolne predelave bolnišnice, katere nekateri oddelki so premajhni in so potrebni prenove. Najvažnejša prometna žila je cesta od Ljubljane do Postumije, na kateri pa delajo tudi sedaj navzlic hudi zimi. Ta cesta bo razširjena in asfaltirana prav gotovo še v letošnjem letu. Zraven teh del so v teku še druga, ki jih je odredil Visoki Komisar, namreč ureditev pokrajinske cestne mreže, ki je razsežna in važna. Druga dela zadevajo regulacijo Ljubljanske in izsušitev zamočvirjene zemlje, kar bi prineslo napredek poljedelstvu na obširnem ozemlju okrog Ljubljane.

V načrtu pa so tudi dela za ureditev rečnih tokov v raznih kmetijskih okrajih pokrajine, kajti Visoki Komisarjat se trudi, da bi čim bolj dvignil kmetijstvo, ki je najvažnejša panoga v krajevem gospodarstvu.

Novice iz Ribnice

† Beligoj Marija. V Rakitnici pri Dolenji vasi je umrla 50 letna posestnica Beligoj Marija. K večnemu počitku so jo položili v petek ob 4. popoldne. Naj počiva v miru!

V lesni industriji v Jendolu so povišali urno mezdo lesnim delavcem. Prav, saj tudi zaslužijo za težko delo, ki daje v tej bogati lesni sezoni laetnikom mnogo dobička. Prav bi bilo, če bi uvideli nujnost povišanja plač svojim delavcem tudi nekatere druge lesne industrije in lesni trgovci v Ribniški dolini, katerim delavci z veseljem in s poštvovalnostjo za obstoje svojih družin spravljajo iz gozdov les, kupljen za primerne cene lani in celo predlanskim. Poštene socialne razmere so za vsako podjetje najzanesljivejše jamstvo razvoja, napredka in blagoslova!

Poroka. V nedeljo se bosta poročila v Dolenji vasi g. Mrhar Steljanja iz Rakitnice in g. Zobeč Jože iz Blat pri Dolenji vasi. Bilo srečno!

Na ribniških šolah so zaradi hudega mraza prenehali s poukom. V šolskih sobah je zamrznilo črnilo, saj je bilo v Ribnici pri meščanski šoli kar —33° C, zunaj na obrobju pa celo —34° C.

Kolarju g. Virantu Francu v Gorenji vasi so zlikovci pokradli za okrog 40 koles suhega jese-novega lesa, ki ga je skrbni gospodar imel pripravljenega za delo pod kozolcem. Res je strupena zima, toda poštnjak rajši trpi mraz, kot bi delal tako škodo svojemu bližnjemu. Ali ne bi bilo lepše, če bi taki ljudje prosili za drva, saj Ribničani niso tako neuvidevni in trdega srca.

V Danah nad Ribnico je skočil na smuški skakalnici dipl. filozof g. Zbrizaj Danilo 19,4 m. Smučarji vedno rajši prihajajo v naše kraje, kjer so odkrili krasno smučišča. Zlasti z veseljem pohite nad Poljane in k Sv. Gregorju ter v Sodražico.

V Dolenji vasi so se komaj rešili iz reke Ribnice 4 smučarji iz Kočevja. Ko se je eden mudil na zamrzli Ribnici, se je led udrl, da se je pogreznil v vodo. Trije so mu prišli na pomoč, a tudi njim se je led udrl. Z vrvo se je posrečilo vee potegniti iz vode. Bili so v vodi do prs.

Občina Ribnica mora po novi uredbi oddajati dnevno 850 litrov mleka.

Dogon za govedo in svinje bo v Ribnici v terek 3. februarja.

V sredo je bilo pri Novi Štiti —26° C, v Sodražici —27° C, v Ribnici —25° C, v Dolenji vasi —26° C.

Zadružnega tečaja v Ribnici se je udeležilo 20 posojilniških tajnikov, oz. članov upravnih odborov posameznih posojilnic v Ribniški dolini. — Tečaj je trajal dva dni. Važne referate o praktičnem knjigovodstvu so imeli tajnik Zadružne zveze dr. Čelner, knjigovodja Zadružne zveze g. Lesjak in revizor Zveze slovenskih zadrug g. Šifer. Zanimivo je, da se je tečaja udeležilo tudi precej učiteljev iz Ribnice.

Lep dvojni jubilej bosta te dni obhajala v Rakitnici, po vsej Dolenjski znana in priljubljena Trdan Janez in njegova verna žena in mati Neža, namreč 80 letnico rojstva. V zakonu se jima je rodilo 13 otrok, ki sta jih z vso ljubeznijo vzgojila in jih pripravila do kruha. Trije otroci so že umrli, eden pa je padel v pretekli svetovni vojni. Trije so v Ameriki, dva sta poročena — Pavel, ugledni lesni trgovec v Mostah, Franc v Rakitnici, dočim Anton, Ignacij in Francka pridno pomagajo doma pri delu očetu in materi. Naš očka Janez je kljub visoki starosti še vedno krepak in čil. Oči mu sicer malce pešajo, a »Slovenski dom« še vedno rad bere. Mnogokje ga poznajo kot dobrega kolarskega mojstra in stavbenika. Nič manj kot 23 posestnikov je postavil hiše. Bil je nekaj časa tudi v Ameriki, a ljubezen do rodne grude ga je kaj kmalu privedla nazaj v domovino. Ko čestitamo jubilejantom ob njihovih 80 letnicah, prosimo Boga, da ju ohlani še mnogo let, da bi obhajala tudi lepo obletnico svoje poroke, saj živita v zakonu že 56 let. Na mnoga, boljša leta!

Mrakovo gledališče

Franciškanska dvorana

Četrtek, 29. t. m.: »Elektra«. Popoldanska predstava ob 15.30. — Za današnje popoldansko predstavo so cene globoko nižnje. Zato je ogled te velike Sofokles-Hofmannsthalove umetnine omogočen najširšim slojem, predvsem pa našemu dijaštvu. Uprizoritev je tudi v igalskem pogledu izredno zanimiva. Ivan Mrak igra tri vloge: Klitemnestro, Oresta in Egista. Rajnerjeva igra Elektro, Planinova pa Kriotezisa. Sodeluje celoten ansambel. Glasba: Pogacar, Blagajna v vozi franč, dvorane je danes odprta od 14 (2) dalje. Cene od 2 do 10 lir.

do vidi, kadar velika domrne. Tedaj kambij porjavi.

Pri cepitju ali precepljanju je nujno potrebno, da imamo oster nož, da delamo čisto, da delamo hitro, in pa od maže. Najboljša je le v trgovini kupljena smola. Rez pri cepitju ne sme biti razcefrana.

Obeta se huda pozeba sadnega drevja

Strokovnjaki za letos predvidevajo hudo pozebo sadnega drevja. Leto je bilo precej moko, imeli smo tudi občuten mraz, drevje je napadalo škrlup. Vegetacija ni bila zaključena. In zaradi vsega tega se obeta velika pozeba. Posebno zdaj moramo paziti, da nam ne bi drevesca prišla v nič. Nastale rane moramo vestno zamazati in obvezati. Drevje v sadnem vrtu moramo natančno pregledati. Če bi ga pustili v nemar, bi po sadovnjakih nastala silna škoda in bo uničenega precej dobrega drevja.

Una macchina per scrivere munita di carrello a duecento spazi, costruita con modernissimi criteri atti a rendere pratico, veloce e leggero anche ogni più complesso lavoro di fatturazione e la nuova

Pisalni stroj, s dolgim vozom, najmodernejšje precizne konstrukcije, praktičen in lahek, služi za vsa tudi teža in obsežnejša pisarniška dela

Iverest MOD. S200

Rappresentante esclusivo per la Provincia di Lubiana:

A. KOVAČIČ

Prešernova ul. 44 Tel: 26-36 prej Ivan Legat

V letu vojnih viher manj pravi

Statistični podatki okrajnega sodišča — Za 50% manj pravi

Ljubljana, 29. januarja. Po sodnopravnih predpisih so vsa sodišča, okrajna in okrožna, dolžna ob koncu leta polagati splošne pregledne in statistične o izvršenih, rešenih in neresenih sodnih postopkih. So na obseirnih polah dostikrat nanizane suboparne, na videz brezpomembne številke, ki pa nam odkrivajo vse življenje, nehanje in gospodarsko delovanje tistega sodnega okraja, tistega gospodarskega kompleksa, ki dobiva izraza tudi v sodnih postopkih.

Ko človek takole prelistava in zbira podatke o poslovanju okrajnega sodišča v Ljubljani, vidi, da so v letu vojnih viher in hudinje civilne pravde ponehale, da se ljudje ne tožijo za vsako malenkost in da rajši izbirajo po poravnava, kajti še vedno je zlat in pravilen izrek: »Boljša je slaba poravnava, kot pa draga pravda.«

Okrajno sodišče ljubljansko je te dni sestavilo splošen pregled o vseh sodnih postopkih in namimov statistiko, ki nam podaja najprej poučno dejstvo, da so lani civilne pravde številčno nazadovale, prav tako tudi razne izvršbe in drugi postopki. Naj za danes podamo kratek pregled o vseh civilnih pravih, ki so se razvijale v preteklem letu pred okrajnim sodiščem, ki je za civilne spore pristojno do zneska 12.000 din ali 4560 lir. Tu in tam navajamo primerjalne številke iz leta 1940, ko so bile še kolikor toliko normalne razmere.

Najprej pregledimo tako zvane »opominjalne tožbe«. Ze poprej, ko je pred prvo vojno veljal avstrijski civilnopravni red, so bile uvedene posebne opominjalne tožbe pri okrajnih sodiščih. Pri teh tožbah je bil skrajšan postopek tako, da je tožitelj hitreje dosegel pravomočnost sodbe oziroma izvršilni naslov in tako mogel poprej priti pri dolžniku do kritja svojih zahtevkov in terjatev. Pri opominjalnih tožbah je sodišče izdalo tožencu poseben plačilni nalog, s katerim je bil pozvan, da mora tožitelju plačati vloženi znesek najkasneje v 14 dneh v izogib ružni. Dolžnik, ki je bil tožen, pa je sicer

imel pravico ugovora, nakar se je pričela daljša pravda. Opominjalne tožbe je prevzel v sodno prakso tudi novi civilnopravni postopek. Tožitelj lahko na podlagi plačilnega povelja iztoži vsote do najvišjega zneska 6000 din ali do 2800 lir. Načlna opominjalnih tožb se zlasti poslužujejo razni trgovci, ki imajo za tožbe že primerno prirejene formulacije.

Ljubljansko okrajno sodišče je lani zaznamovalo 1082 opominjalnih tožb, dočim predlanskim 2469. Torej nad 50% manj!

Na drugem mestu so nato tako zvane »malotne pravde« do zneska 250 din ali 95 lir. Pri teh malih pravih je sicer tudi postopek nekoliko omejen, ker ni podan proti sodbam kak daljši instančni postopek, razen na drugo instanco. Lani je bilo na novo vloženi 545 malotnih tožb, predlanskim 1053. Iz leta 1940 pa je ostalo neresenih 52 tožb. Izdanih je bilo več sodb. Postopanje v teh pravih je trajalo v 318 primerih do en meseca, v 92 primerih en do tri mesece, v 38 zadevah od treh do šestih mesecev, predlanskim 191, nad šest mesecev pa so se malotne pravde vlekle v 26 primerih.

Pred okrajnim sodiščem so se razvijale tudi večje pravde, ko je bilo za zneske nad 95 lir in tudi za razne mejne in posestne spore. Nekatere pravde trajajo že nad eno leto, svoj čas se je neka pravda vlekla kar pet let in je bila izredno draga za tistega, ki jo je izgubil. Leta 1941 je prevzelo iz prejšnjega leta 355 pravih. Novih pa je bilo lani 2047 pravih, predlanskim pa 2945. Rešeno je bilo 2228 (2896) pravih, spornih je bilo 1297 (1330). Konec leta je ostalo neresenih še 174 pravih. V 563 primerih so pravde trajale do mesec dni, v 408 primerih do tri mesece, v 234 primerih do šest mesecev, v 154 zadevah do eno leto in v 38 zadevah do dveh let. Nad dve leti ne traja nobena pravda.

Taka je približno slika o pravih, ki so jih vodili ljubljanci in okoljanci pred okrajnim sodiščem!

S Hrvaškega

Zenska ustaška mladina je v Križevcih osnovala svojo društveno knjižnico.

Zbirka zakonov, naredb in odredb, ki se tičejo sodstva in so bili izdani od ustanovitve nezavisne hrvaške države pa do konca leta 1941. je izšla v tisku pred nekaj tedni.

Hrvaški poslanik pri linski vladi dr. Bošnjaković je bil te dni sprejet pri predsedniku linske vlade. Prav tako je bil v posetu pri ministru zunanjih zadev.

Vsak Hrvat se mora seznaniti z gospodarskimi in kulturnimi dobrinami, ki jih je narodu dala nova država. Vee dejanje in nehanje pa bo vsebovala hrvaška spominska knjiga: »Leto dni nezavisne hrvaške države«. Cena knjigi bo 1000 kun v predprodaji. Pozneje bo stala še nekaj več.

Z ustanovitvijo nezavisne hrvaške je prišlo v ospredje tudi vprašanje o zdravstvenem zavarovanju državnih nameščenecv in njihovih rodbinskih članov. Znano so že nekatere teh odredb in bo zakon kmalu tudi sprejet.

Hraber je bil domobranec Melik iz Topole. Pri nekem spopadu je bil težko ranjen, a je še kljub temu izstrelil 20 streliv. Odpeljali so ga v bolnišnico in odrezali levoico. Zdaj je zelo žalosten, ker se ne bo mogel več borovati za Poglavnika. Tudi njegova dva brata se borita nekje v Bosni za nezavisno hrvaško državo.

Dozdaj je bilo prijavljenih 4000 Zagrebčanov, ker se niso povsem držali zatemnitvenih

predpisov. Stroge kazni pa bodo ublažili na prošnjo samega zagrebeškega župana.

Kakor poroča zagrebeški mestni fizikat, ni v mestu nobene nevarnosti za kakšno epidemijo. Mestni fizikat in razkuževalni zavod imata pri tem velike zasluge. V razkuževalni zavod morajo priti vsi, ki pridejo, četudi samo za nekaj časa v Zagreb. Na ta način je že vsaka kal zadušena že v samem začetku.

Tihotapci, ki se ukvarjajo kar poslovno s to stvarjo, bodo odsej oddani v posebna taborišča. Tam bodo lahko premišljevali o svojem nepoštenem poslu.

20. t. m. je sprejel v posebni avdienci poglavnik predstavnic ženskih članic ustaškega pokreta in se z njimi dalj časa razgovarjal.

Poglavnik je pred dnevi sprejel deputacijo delavcev in kmetov iz velike župe Cetinje. Poglavnik je z velikim razumevanjem poslušal tegobe, v katerih žive prebivalci tamkajšnjih krajev in jim obljubil pomoč.

Hrvaška baletna plesalka Mercedes Goritz-Pavelić je v bukaški operi doživela lep uspeh. Na plesnem večeru so bili tudi predstavniki rumunskih in hrvaških oblasti.

Okrog 6 milijonov kun so zbrali hrvaški železničarji za »Pomoč« in pa za vojske na vzhodnem bojišču.

Pod pokroviteljstvom vojskovodje Slavka Kvaternika je priredil veliko umetniško razstavo slikar Ivan Topoličič.

Drava je zdaj zamrznjena pri Dolnjem Miholcu, pri Osijeku in Aljmašu.

Novice iz Države

Sodelovanje Stranke pri podeljevanju javnih služb. V zvezi z znano uredbo, katero je izdal Duce glede podeljevanja javnih služb in v kateri je bilo rečeno, da mora biti pri vsakem takem primeru Stranka vprašana za nasvet, je bilo sedaj izdano podrobno pojasnilo, v kakšnem in kolikšnem obsegu se morajo določila imenovane uredbe izvajati. Posebna okrožnica, katero je Duce razposlal vsem ministrom, pravi, da sodelovanje Stranke ne prihaja v poštev pri predložitvi za redno pragmatično napredovanje uradništva. Kadar gre za postavitev novih moči, je treba vprašati za mnenje tajnika Stranke ali zvezne tajnika. Tajnika Stranke je treba obvestiti, če gre za službe, ki so javnega značaja in političnega značaja in katere zadevajo družbe in podjetja, ki razvijajo svoje delovanje na vsem državnem ozemlju ali pa vsaj v več kakor v eni pokrajini. Kadar pa gre za nastavitve pri podjetjih in družbah, ki delujejo le v eni pokrajini, pa odloča zvezni tajnik tiste pokrajine. Tako je treba strankinje tajnika obvestiti o nastavitvah pri fašističnih organizacijah, pri družbah in poldržavnih podjetjih, posebno pa za ravnateljska in vodilna mesta, dalje pri podjetjih, ki so sicer avtonomna ali pa jim država daje podpore. Isti postopek se nanaša na sestavo upravnih svetov in uradništva vseh sindikalnih organizacij ali pa za voditelje in odbornike podpornih in človekoljubnih organizacij. Zvezni tajnik mora biti obveščen in vprašan za svet pri imenovanju županov, članov občinskih svetov, pri imenovanju ravnateljev, upravnih svetnikov in uradništva pri poldržavnih ali drugihnih podjetjih, ki delujejo le v tisti pokrajini, ali pa uživajo državno podporo, dalje pri imenovanju voditeljev sindikalnih in človekoljubnih organizacij.

Tajništvo medministrskega odbora za ureditev preskrbe. V skladu z določili zakonskega dekreta, ki je ustanovil poseben medministrski odbor za vzporeditev dela raznih ustanov, kar se tiče preskrbe prebivalstva s hrano, oblačili in podobnim, je bilo ustanovljeno tudi posebno tajništvo pri tem medministrskem odboru. Tajništvo ima deset članov. Do sedaj so bili v to tajništvo imenovani: Naranga Guido, doktor kmetijskih ved, narodni svetnik, organizatorični vodja pri organizaciji poljedelskih delavcev. De Castro Diego, profesor statistične vede na vseučilišču v Torinu, odbornik v društvu industrijskih delavcev. Talamanca Mario, strokovnjak v statističnih vedah, docent politične ekonomije na rimskem vseučilišču, Corti Pietro, docent za politično ekonomijo na vseučilišču v Pisi, načelnik urada v narodnem direktoriju Stranke, Fabbrizi Carlo, profesor za trgovske in industrijske vede na vseučilišču v Triesteju. Vsi imenovani so bili rojeni v letih od 1907 do 1910. Imenovani strokovnjaki bodo imeli tudi nalogo, bdeti nad cenami v vsej državi.

Delovanje fašistične mladine v letošnjem letu. Vrhovno vodstvo liktorske mladine je objavilo osnovne smernice za delovanje vseh mladinskih organizacij v letošnjem letu. Po navodilih Duceja bodo vsa društva morala delati na tem, da bodo vzgajala mladino v duhu domovinske ljubezni in pripravljenosti za žrtve in jo obenem pripravljati na naloge, ki jih bo ta mladina morala kmalu prevzeti. Predvsem gre za predvojaško vzgojo, ki se izvaja s sodelovanjem oboroženih sil. Mladinska organizacija prireja mnogo tečajev za pripravljanje mladine. Več sto tisoč mladeničev in mladenek se uri za posle, ki jim jih bo stranka pozneje poverila. Posebno je treba v mladini vzdrževati bojnega duha, kajti sedanja vojna zahteva od slehernega državljanja največje žrtve. Obenem bo organizacija vzdrževala tesne stike z vsemi sorodnimi organizacijami v tujini, predvsem pa z nemško, bolgarsko in madžarsko mladino. S temi tujimi mladinskimi organizacijami bodo izmenjavali gojene, da se tako razširi medsebojno poznavanje in se organizacije med seboj druga drugo izpolnjujejo. Liktorska mladina bo imela tudi letos večje prireditve, pri katerih bodo sodelovali predstavniki tujih mladinskih organizacij. Za žensko mladino pa bodo prirejali tečaje, da se bo iz nje vzgojila množica dobrih gospodin in vršilk ženskih poklicev, posebno pa dobrih mater.

Šest ljudi se je zastropilo s plinom. Zaradi mraza zadnjih dni si je družina inženirja Follettija iz Milana v spalnici prižgala plinsko peč in legla spat. Iz nepojasnjenega vzroka pa je plamen ugasnil, dočim je plin izpuhteval še naprej in napolnil vso sobo. Ko so sosedje naslednji dan zavohali smrad po plinu, so potrkali na Follettijevo vrata, a niso dobili nobenega odziva. Zato so vdrli v stanovanje in našli očeta, mater in štiri otroke vse v nezavedi z vidnimi znaki zastropitja. Poklicani zdravnik je storil vse, da jih je z umetnim dihanjem spravil k zavesti. Pet jih bo po vsej verjetnosti ostalo pri življenju, le mati bo najbrž podlegla zaradi slabosti srca.

Dramatično reševanje vojaka, ki je padel s skale. Vojak Plinio Detti se je šel sprehajati v okolico Neapla in prišel na griček Posillipo. Tam je zašel preveč v stran, da je prišel na rob skale, ki se od tam spušta v globlino 200 metrov navpično. Nenadoma mu je zmanjkalo tal in je padel v globlino. Nekdo, ki je videl to nesrečo, je pozval reševalce, ki so bili takoj na mestu in poskušali priti do nesrečnika. Naredili so dolgo lestev in se spustili do vojaka. Na svojo začudenje so ga našli

nepoškodovanega, ker je imel to srečo, da se je med padanjem ujel za obronek, ki je mohl iz skale.

Štednja v električnem tokom. Vodstvo trilestinske elektrarne je sporočilo svojim odjemalcem, da je treba odslej v skladu s predpisli oblasti začeti do skrajnosti štediti v električnem tokom. Zavoljo tega naj ljudje zmanjšajo doma številno žarnje in naj jih prižigajo le toliko časa, kolikor je to nujno potrebno. Posebno pa je treba štediti pri električnih aparatih in električnih ogrevalnikih. Sploh bo prepovedano uporabljati električne peči, električna dvigala pa se smejo uporabljati le za dvig v višja nadstropja.

Starokatoliška vera v Dalmaciji prepovedana. Guverner za italijansko Dalmacijo je izdal uredbo, s katero je odvzel priznanje starokatoliški veri v vseh priključenih krajih. Prepovedano je tudi vsako bogoslužje v cerkvah te vere in vsakršna verska opravila duhovnikov te hrvaške vere. Razpustitveni ukaz pravi, da je imela ta verska ločina edini cilj ločevanje katoliško sklenjenih zakonskih zvez, kar se je prakticiralo prav na debelo. Tako se je v italijanski Dalmaciji, kjer je živelo vsega skupaj le okrog 250 starokatolikov, doslej razvezalo po starokatoliški cerkvi velikansko število zakonov. Kdorkoli se je hotel znebiti svojega zakonskega druga, je prestopil v to vero in za mal denar dosegel svoj cilj. Sprito zaščitje zakona in družine, ki jo daje Italija, pa guverner ni mogel več trpeti delovanja te verske ločine.

Tisoč padcev zavoljo poledice. Zadnji mraz, ki je prinesel sneg tudi v takšne kraje, kjer je ta padavina redkost in posebnost, je povzročil v Anconi veliko nesreč. Na cestah in pločnikih se je naredila ledena skorja, poledica, ki je bila tudi vzrok za številne nesreče. Več kot tisoč ljudi je padlo, nekaj nad sto pa se jih je ali potolklo ali pa polonilo razne ude. Te so morali reševalci prepeljati v bolnišnico.

Ljubljana

Koledar

Danes, četrtek, 29. januarja: Franč. Sal Petek, 30. januarja: Martina, d.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Leustek, Resljeva cesta 1; mr. Bahovec, Kongresni trg 12 in mr. Komotar, Vič-Tržaška cesta.

Posestniki gozdov morajo po naredbi Visokega Komisarja ob začetku gozdarskega leta, vsaj pa pred 15. novembrom vsakega leta svoji občini naznaniti vse množine lesa, ki jih imajo na dan 1. novembra tistega leta, prav tako pa tudi količine lesa, ki jih morajo po določbah čl. 1. naredbe o predpisih za proizvodnjo lesa in za izvoz drv proizvesti v novem gozdarskem letu. Količine lesa morajo biti v naznanilu ločene na drva in na celulozni les, nadalje na les za ogelje in les za obdelavo.

»Alpa« čaj vsebuje mnogo vitaminov

Društvo za varstvo živali je preskrbelo nekaj zasilne hrane za živali svojih članov. Dokler zaloga traja se bodo dobivale nakaznice za živalsko hrano dnevno od 14—15 v društveni ambulanti na Domobranski cesti št. 21. telefon 30—36.

ORISK

EDINI SLOVENSKI
ILUSTRIRANI DRU-
ŽINSKI MESEČNIK

izhaja vsak mesec 15.
Letna naročnina
40 lir. Naroča se
pri upravi Ljubljana
Kopitarjeva ulica 8

Ljubljansko gledališče

DRAMA:

Četrtek, 29. jan., ob 17: »Lepa pustolovščina«.

Petek, 30. jan., ob 15: »Boter Andraž«. Izven. Dijaška predstava. Zelo znižane cene od 10 lir navzdol.

Sobota, 31. jan., ob 17: »Voda«. Izven. Cene od 15 lir navzdol.

OPERA:

Četrtek, 29. jan., ob 17: »Ples v Operi«. Opereta. Red Četrtek.

Petek, 30. jan., ob 17: »Prodana nevesta«. — Izven. Znižane cene od 18 lir navzdol.

Sobota, 31. jan., ob 17: »Pri belem konjčku«. Red Premierski.

DOBRO OHRANJEN VOZ (samček) naprodaj za 1200 lir. Naslov v upravi »Slov. doma« pod št. 57.

LA TELEMECCANICA ELETTRICA ING. LURIA & GREGORINI MILANO — Via Montefeltro, 10 — Tel. 92-225, 6, 7

LA NOSTRA PRODUZIONE COMPRENDE: salvatori, cassette di manovra, reostati a mano e automatici, controller, elettromagnetici di freno, servofreni, interruttori, apparecchi di fine corsa, interruttori a galleggiante, interruttori a pressione, relé di disincamento, servovalvole, resistenze elettriche speciali nostro tipo "Monoblocco" apparecchiature per comando a mano e automatico di motori per tutte le applicazioni: per gru, per impianti trasportatori con comando a catena e rappresentazione schematica luminosa del percorso dei materiali, per montacarichi, per macchine e compressori, per macchine utensili, per fonderie, da stampa, per filatoi e tessiture, per industrie chimiche, minerarie e raffinere per metallurgia, acciaierie e ferriere.

PER TUTTE LE INFORMAZIONI per la provincia di Lubiana, per il Regno di Croazia e per territori ex Jugoslavi occupati dall'Italia rivolgersi al rappresentante per questi territori della Telemecanica

IZDELUJE: Zaštitne avtomate za motorje, vodilne omarike, ročne in avtomatske upre, kontrolerje, elektromagnetične zavore, pomožne zavore, stikala, aparate za pomožni tokokrog, plavna stikala, stikala na pritisk, različne releje, pomožna varovala, vse vrste uporov naše tipe "Monoblocco", vakuumvratne aparature za ročni in avtomatski pogon za vse vrste motorskih zagotov, in to: za dvigala z veržnim vklopljenjem in s shematičnim svetlobnim kazalom, dvigala za blago, črpalke in kompresorje, pomožne stroje za predlino in tkalnice, za livarne, keramično industrijo ter galuze za rudokope, keramično industrijo, rafinerije, za kovinarstvo, jeklarne in železarne, plin-kovarne aparature za zunanjo in notranjo montažo in za prostore naseljene s plinom ali kislino, vakuumvratne aparate za ladijske pogone z direktnim avtom. in polavtom. zagonom VSA POJASNILA za ljubljansko pokrajino kraljevino Hrvaško in vse po Italiji zasledeno ozemlje bivše Jugoslavije se dobijo pri zastopniku tvrdke La Telemecanica Elettrica za te pokrajine

RODOLFO ŠTEBI

LUBIANA

Tavčarjeva 4

LJUBLJANA

KAKO SO DOVŽANI B. DANCA UJELI

Mirko Kunčič

Planinska pravilica

Ob lončeni peči, ki nas je grela kakor dobra babca svoje vnuke, smo sedeli in poslušali storije iz davnih dni. S takšno pripetnico nam jih je kresal Skrabljev ded, da jih nismo utegnili sproti loviti v spomin. Na gosto kot čebelo so nas oblatavale, ponujajoč nam strupeno zelo in sladek med. Po medu smo pohlepno segali, strupenemu zelu smo se previdno izogibali.

Ze so nam domala vse storije ekozi eno uho noter in skozi drugega ven šle, kakor je pri zlatih naukih pač že nekaj vsakdanjega. Kaj storiti, da nam tudi zadnja storija ne bi šla po zlu? Brž sem si eno uho a pretom zamašil in storija je bila ujeta. Kakor frotajočo pticko sem jo narahlo stienil med dlani in zaprl v kletko svojega spomina. Tam mi zdaj poje — včasih kakor škrlanček zvonko, včasih kakor sova mrkló.

Takóle nam je to storijo bálal in zraven kozje molitvice bral ranjki Skrabljev.

1 Pripetnica = hitrea, sila, vnema; mudi se.

2 Bájati = pripovedovati čudovite zgodbe iz starih časov.

jev ded, ujetljivi čudak, zagrenjeni samotar in starokopitni modrijan, kakor so ga posmehtljivo imenovali vaški sodobniki. —

1. naokoli. Vsak rob, vsaka skala, vsaka gmajna, vsaka grapa, vsaka gošča, vsak Takrat, ko fabriških dimnikov, železne kače še ni bilo, takrat so naši predniki uživali neskaljeno srečo sredi gorskih samot. V božjem strahu pred dobrimi in hudobnimi duhovi so živeli, delali, trpeli in miroljubno pasli svoje ovce. Davno je že to. Stare šege in navade so pokopane, oglarske kolibe in ovčarske staje prerašča mah pozabljenja, fantini rinejo v fabrike kot grešne duše v vice, deklino tiščijo v mestni dirindaji, da bi se evilenimi nogavicami in trajnimi kodri nasitile svoj napuh. Právsnega veselja ni več med nami. Le zlojezi se v lakomnem zadovoljstvu brusí krepelje in rogé.

Kar milo se mi stori, lejte, kakor takóle jutraj stopim iz kajže in vržem oč. Resnično, resnično vam povem, fantini in deklino, možje in žene: nobena pesem ni tako dolga, da se ne bi do kraja izpela! Pa bo prepozno, prepozno, pre-

pozno!

Lejte! Če vas dandanes grizejo peklenske skrbi — komu jih morete zaupati? Bogu že, drugemu nikar. Izpolnilo se je staro šembiljsko prerokovanje: človek je postal človeku volk in volk človeku — brat. Včasih smo se v stiskah in nadlogah obračali drug na drugega. In zmeraj, naj me mora llači, če mi res, smo našli odprto srce in odprte roke. Kadar pa so bile naše brige le preveč skrnóbné, da bi jih mogel užgati človek, kam smo se zatekli po nasvete? K žarkženanam.

Oj, žarkžené! Kar kosti mi pokajo od jeze, kadar se spomnim nanje. Lejte, toliko dobrega so ljudem storile, tolikokrat so jim v siromastini in boleznih na pomaganje prišokóile, nazadnje pa so morale tudi one eprevideti, da je nehvaležnost tako plačilo sveta. Najprej so se proti njim začele puntati deklino. Ni bilo več njihovih nečimrnosti, da so bile žarkžené brikejšje od njih. Nasčuvalje so proti njim klámaste fantine. Ti so začeli žarkžené preganjati in vicitati na mile viže. Ubogereve so nekaj časa vdano potrpele; ko pa je bil mernik njihovega potrpljenja poln do roba, so nehvaležni srenji² dale slovo. Šle so za vetrovi, šle so za soncem — in ni jih bilo več nazaj.

2. V tistih časih, ko je med Dovžami in žarkženanmi vladala še božja sloga, je

3 Bogotaj = človek, ki Boga taji.

4 Skrnóbnó = sitno, razdražljivo.

pod Boróvjlami živel hostarski divjak z imenom Bédanec. Tak hrust je bil da je smrekó kakor šibo prelomil, in tak jédec, da je živi ovci kar v dusku kri izpil.

Ta gnusoba kosmata, ta beštija v človeški podobi, je bil v žarkžené zateleban do uses. Hotel je eno izmed njih ujeti in za ženo zeti. Povsod jih je zalezoval, povsod jim je svoje zanke nastavljal. V mesečnih nočeh je kakor obseden krošnjarił okoli. Z izbuljenimi očmi je zijal v luno, stiskal pesti in cvilil kakor lojstrski voz, ki že leto dni ni videl kolomazja. Parkrat se je prikradel prav do bivališča žarkžené. V notranjčino si ni upal, ker se je bal kače velikanke, ki je čuvala vhod. Kar pred votlino se je razpetelin. Položil je kosmato desnico na erce, božjastno vrgel oči pod nebo in zalajnal nekakšno podoknico. Skušal je peti milo kakor slavček, pa se je drl nemarno kakor pav:

«Ne morem več spati, ne morem več jesti;

vse dni in noči sem pri svoji nevesti, pri svoji nevestici, zali žarkžéni — s tem srcem ubogim... mird ni več v meni.

Oj, ljubljena, pridi, podaj mi roko, v svojo dom te popeljem pod zlato goró!»

Bil je nad svojo nero pesmijo tako ganjen, da je postal mehek kakor gnila tepka. Turborno je zavekal v noč:

«Uaaa, uaaa, uaaa...»

5 Klámast = prismuknjen, prifrknjen.

6 Srenja = občina.

Takó iz svoje pasjice laja v lupo premrženo ščéne.

Krepostni žarkženan je bila njegova žalost — veter, ki mimo švigine in ga ni. Razposajeno so se mu hehetale, tako smešno se jim je zdelo vse to, čeprav so bile drugače kaj usmiljenega srca.

Ko se je Bédanec do mile volje namrkal in nakisal kakor cmeravo otročje, je napel druge strune. Sprevidel je, grdavš, da zlepa ne opravi ničesar. Začel je okoli votline razsajati in tuliti, da je bilo grozno.

Zarkéné so kar v kót počepnile, tako so se ga bale. Roke so se jim tresle kakor veje v viharju, lasje pa so jim podhrtevali kakor ločje ob vodi. V peklenski stiski so čakale, kdaj bo rokomav skalo izpred votline odvalil in kakor krvolocen jastreb mednje planil. A kača velikanka tega veselja lákótniku gorskemu ni privoščila. Kar z viška se je zagnala proti njemu in takó strupeno zasikala, da mu je srce pri pričí zdrknilo v hlače. Se enkrat je zatulil, pošastno in divje, da se je zazibala votlina in v farnem stolpu zamajal zvon. Potlej ga je vzela noč.

Zarkéné so se oddahnille.

3. Poletni dan je že mižal na eno ok-

tako je bil truden in zaspan. Zlezel je v ohlapno nočno srajco in se počasi odpravil k počitku. Zlato žarenje na zahodu mu je kazalo pot in debelušen oblček ga je tovariško spremljal prav do konca — v deželo sanj.

Andrejčkov
Jože:

Žalost in veselje

Roman
v slikah

Risal Jože Beranek Besedilo priredil Mirko Javornik

358.

Tomaž je mislil, da mu bije zadnja ura. Priporočil se je Bogu in Materi božji ter se onemogel spustil v globočino. A ni se še skril pod površino, ko je začutil pod sabo trdna tla. Stal je na robali skali. Zravnal se je in videl pred sabo prijazen otok, poln palmovga drevja. Zdaj se je iz valov prikazal tudi kapitan. Na obzorju so se poslavljali beli jambori »Lastovice«.

359.

Počivala sta, potem pa srečno priplavala na suho. Obrežje otoka je bilo peščeno, lakoj pri bregu pa se je začeljan teman gozd. Sedla sta na breg in ugibala, kaj bo z »Lastovico«. Kapitana ni skrbelo. Če so srečno prestali nevarnost, jih bodo golovo prišli iskat nazaj, je dejal. Krmar je skušen in prebrisan mož, zato se mu bo dozdevalo, da sta na otoku. Prizadeval si bo, da jima pride čimprej na pomoč.

360.

Ko sta si odpočila, sta šla nalomil nekaj vej. Zabila sta v zemljo dve rogovi, položila nanju dolg kol, naredila slreho iz palmovga listja — in ufa za prenočišče je bila pripravljena. Hrane nista imela nič. Po tem sta legla v mehko travo pred ufo in začela ugibali, kje neki sta. Kapitan je menil, da morata biti najbrž na katerem izmed Sundskih otokov.

Borneo — otok velike bodočnosti

Ogromno, malo raziskano ozemlje, ki meri toliko kot dve in pol Italiji, ima pa le okrog tri in pol milijona ljudi

Sedanja vojna na Daljnem vzhodu je v večji meri zajela tudi že Borneo, največji otok vse Holandske Indije. Borneo je dva in polkrat tako velik kot evropska Italija. Je to še zelo neraziskana zemlja in zato tudi malo izkoriščena, čeprav je Borneo po svojih zemeljskih zakladih brez dvoma eden najbogatejših otokov na svetu.

Dežela, kjer še ni bilo ljudskega štetja

Koliko ljudi živi na Borneu, ni mogoče točno povedati, kajti kakšnega ljudskega štetja v evropskem smislu tu ni bilo mogoče še nikdar izvesti. Ogromni predeli so tu ostali še popolnoma neznani in domačini so ostali tu še čisto neodvisni od tujih priseljencev. Število prebivalstva, ki živi na tem otoku, je le približno ocenjeno, ne pa točno ugotovljeno. Računajo, da šteje ves širni Borneo približno tri in pol milijone ljudi. Iz tega se pač vidi, da so ljudje na tem bogatem ozemlju izredno redko naseljeni.

Otok ima dva lastnika

Severni del je britanski, južni, dokaj večji, pa nizozemski. Nizozemci so se na Borneu prvič izkrcali že leta 1598 ter pri tej priliki zasedli nekaj pokrajin. Angleži pa so biti tam že nekaj časa prej in so si podvržili nekatere druge otoške predele. Toda, niti Nizozemcem, niti Angležem se ni nikdar posrečilo vzpostaviti popolne nadvlade nad ogromnim otokom, ki meri 741.000 štirjaskih kilometrov. Oviral jih je pri tem strahotna džungla, ki prerasta še danes večji del otoka. Poleg tega so bili domačini vedno zelo sovražno razpoloženi nasproti vsakemu tujcu in se mu niso nikdar pustili kar tako ukloniti. Upirali pa so se vztrajno domači knezi, ki so jih k odporu ščuvali zlasti Kitajci.

Leta 1892 so Angleži in Nizozemci sklenili sporazum, po katerem je bilo točno določeno, kakšne pravice imajo na Borneu Angleži in kakšne Nizozemci. Ves severni del in nekatere zahodne pokrajine, skupaj približno tretjina vsega otoka, spada pod angleško oblast. K temu področju spadajo tudi brunejski sultanat, ki uživa precejšnjo samostojnost in je pod angleškim pokroviteljstvom, dalje na vzhodu

področje »British North Borneo Company«, na zahodu pa kneževina Sarawak (ustanovil jo je sloviti angleški maharadža James Brooke).

Izredno bogata zemlja

Zemlja na angleškem Borneu je zelo rodovitna, dobro namočena, poleg tega pa še izredno bogata na raznih rudninah, ki jih precej tudi že izkoriščajo. Saravaška pokrajina ima približno pol milijona ljudi, sultanat Brunei 33.000, severni konec otoka pa približno 300.000. Otok Labuan, na katerem so bogati premogovniki, spada v političnem in upravnem oziru pod Singapur.

Če hočeš iti od obale proti notranjščini otoka, se ne moreš poslužiti avtomobila, ker ni nobenih primernih cest, tudi konja ne moreš zajehtati, kajti tudi ta žival je za potovanje po Borneu neprimerna, pač pa se lahko vsedeš na majhen in udoben vlak, ki vozi od Jesseltona v Beaufort in Melalap, ter iz Beauforta v Weston. Na poti, ki je dolga nad tristo kilometrov in ki drži deloma tudi skozi džunglo, ima tujec, ki potuje po teh krajih, priliko videti z vlaka nenavadne prizore. Železniška proga je tod naravnost čudovito izpeljana, tako kot malokje.

Kot povsod drugod, tako so tudi svojemu Borneu Angleži vtisnili svoj poseben pečat. Poskrbeli so tudi ob tej džungli za evropsko udobje in za sportno razvedrilo. Zgradili so majhna mesta, ki jih obdajajo gozdni palmi in sijajni vrtovi s tropskim rastlinjem. Mesto Jesselton ima 5.000 prebivalcev, Sadakan pa 14.000.

Petrolej in premog

Dežela je tudi na angleškem področju, kot na južnem, holandskem, poraščena z neizmernimi gozdovi. Tu so široke reke, ki namakajo bujno razvito rastlinje. Ob obalah divjajo često srditi viharji, doma pa je tu tudi gosta megla, ki je morda še nevarnejša od viharjev samih. Zemlja pa je nenavadno rodovitna, poleg tega pa so v pokrajini Miri Bakong v Sarawaku veliki petrolejski vrelci, ki dajo približno 700.000 ton petroleja na leto. Velika čistilnica petroleja je v Lutongu. Pred kratkim pa so odkrili precej bogate premogovnike v Selantiku. Tudi kavčuka pridelajo prav precej in ga izvozijo na leto približno za pet in pol milijonov funtov šterlingov.

Čeprav so Angleži svoj del Bornea dosti temeljiteje izkoristili, kot pa Nizozemci svoj južni, dvakrat večji kos, vendar je treba reči, da v zemlji čaka neizrabljenega še dosti več bogastva, kot pa ga je dozdaj odkrila tam človeška roka.

Nizozemski kos otoka — 17 krat tako velik kot Nizozemska

saj meri 553.000 kv. kilometrov. Približno predstavljajo o tem ogromnem področju človek dobi, če pomisli, da je samo nizozemski kos Bornea sedemnajstkrat tako velik kot evropska Nizozemska. In kaj je s prebivalstvom? Kdo bi ga mogel prešteti? Tudi tu se moramo zadovoljiti samo s približno ocenitvijo. Računajo, da ima nizozemski del Bornea kakšna dva milijona ljudi.

Nizozemci se niso tako zelo trudili kot na primer Angleži, da bi izkoristili bogastvo tamkajšnjega ozemlja, čeprav so na primer na Sumatru in na Javi postopali čisto drugače. Tam so izvedli velika izsuševalna dela, zemljo potem skrbno obdelali in jo tako čimbolj izkoristili.

Nezdravo podnebje

Nizozemski del Bornea ima mnogo jezer in nešteto rek, ki zaradi pogostega dežja nikdar ne usahnejo. Podnebje je izredno vroče, ob morski obali pa dosti znošnejše, ker se tod kaže blagodejen vpliv. Zaradi neštetihi močvirij in barij pa je podnebje tudi v notranjščini otoka dokaj vlažno in zaradi tega tudi zelo nezdravo. Pojavljajo se razne bolezni, kot kolera, črne koze, malarija itd.

»Stavbe na koleh«

Glavno mesto je Pontianak in je ena od dveh prestolnic nizozemskega Bornea. Mesto je zgrajeno na lagunah kot kakšne Benetke in ima 25.000 ljudi. Med njimi je okrog 300 Evropejcev in 8.000 Kitajcev. Mesto leži na zahodnem koncu otoka ob izlivu največje reke na otoku, Kopocasa. Hiše so zgrajene na koleh (sodobne stavbe na koleh). Mostovi so vsi leseni. Ker so v bližini zlati rudniki, uživa to mesto precejšnje blagostanje. Nekaj drugih pomembnejših mest je v notranjosti otoka in tudi ta se morajo za svoje blagostanje zahvaliti bližnjim rudnikom.

Trgovina z lastavičnimi gnezdi

Glavno mesto jugovzhodnega dela otoka je Bandjermasin z 20.000 prebivalci, v predmestjih pa jih živi okrog 50.000. Tu je le kakšnih 600 Evropejcev. Tudi to mesto stoji ob

lagunah. Skozenj teče reka Barito, ki s seboj prinaša med peskom tudi zlato, smolo, proizvode iz notranjih predelov, zlasti riž in les. Trgovski promet je tu zelo živahen z »lastavičnimi gnezdi«. Izredno jurn gredo v slast in so tudi zelo draga.

Od demantov do svinca

Druga mesta v notranjosti otoka leže navadno v bližini kakšnih rudnikov zlata in demantov, ki so pri Nagari. Je pa še precej drugih naravnih zakladov: na otoku Laset s proizvodnjo pol milijona ton na leto in petrolejski vrelci pri Boeloenganu, ki zalagajo številne čistilnice z letno proizvodnjo kakšnega milijona ton na leto. Tudi ležišča zlata (ki pa ga ni mnogo) in srebra so tu. In nazadnje še rudniki, v katerih kopljejo svinca, baker, antimon, cink, bizmut in živo srebro.

Borneo je otok velike bodočnosti, ki pa je odvisna od izida sedanje vojne.

»Sladke krvi« ni

Nek francoski zdravnik si je zastavil nalogo: ugotoviti, če res obstoji takomenovana »sladka kri«, ki jo imajo posebno rade razne vrste žuželk, od komarja do bolhe, in ki jo iz človeškega telesa srkajo s svojim želim ali pa z drobnim rilcem. Naredil je v ta namen celo vrsto najrazličnejših poskusov na strogo znanstveni podlagi. Tisti, ki trdijo, da imajo nekateri ljudje res »sladko kri«, so to svojo trditve opirali zlasti na dejstvo, da imajo na primer komarji nekatere »rajši« drugih pa se naravnost izogibajo. Poskusi, ki jih je omenjeni francoski zdravnik delal s številnimi ljudmi, so dokazali, kakor pravi zdi poročilo iz Fariza, da prav velikih razlik v »sladkosti« krvi pri ljudeh ni. Po njegovem mnenju komarji ali bolhe koga zato rajši pikajo, ker jim njihova koža iz neznane razloga bolj ugaja, dočim se drugih izogibajo najbrž zato, ker njihova koža vsebuje morda neko, dozdaj še neznano in raznemu mrčesu zoprno snov.

Tretjina vseh gozdov na svetu je v Rusiji

Iz finke prestolnice Helsinkija poroča dopisnik »Central Europe«, da ima Sovjetska Rusija zdaj približno 900 milijonov hektarov gozdov, kar je nekaka tretjina vseh gozdov na svetu. Po bogastvu na gozdovih so potem na drugem mestu ameriške Združene države in Kanada, s skupno 509 milijoni hektari z gozdovi poraščene površine.

DOBRI STARI ČASI

Zbogom, zbogom!

Francu se je zdelo, da mu zelenje žalostno odgovarja: »Zakaj nas zapuščaš? Kaj bo z nami? Tvoja žena nas ne ljubi tako kot ti.«

Čoln, ki ga je bil videl don Giuseppe, se je medtem približal in plul ob vrtu, malo od brega. V čolnu sta bila gospod in gospa. Gospod je vstal in z grmečim glasom pozdravil: »Pozdravljen, don Franco! Živel!« Gospa je mahala z robcem. Bila sta Pasottijeva, Franco se je odkril.

Pasottijeva! Meseca januarja v Valsoldi! Po kaj sta prišla? In ta pozdrav! Pasotti, ki se od hišne preiskave ni več prikazal, ta Pasotti pozdravlja tako? Kaj to pomeni? Franco je bil ves zmuden. Šel je v hišo in poročal o tem. Vsi so se začudili, najbolj pa gospa Pepina: »Toda kako? Ali je mogoče? Gospod kontrolor? Ubogi človek! Tudi gospa Barbara? Uboga sirota.«

Začeli so to reč razlagati. Nekdo je domneval to, drugi kaj drugega. Čez pet minut je hrupno vstopil Pasotti ter vlek za seboj gospo Barbaro, ki je bila obložena z ogrinjali in ovoji ter napol mrtva od mraza. Sirota ni mogla reči drugega ko: »Dve uri! Dve uri v čolnu!«, dočim je mož porogljivo gledal in kričal: »Prav dobro ji je delo. V Porlezzi sem jo prisilil, da je spila kozareček brinjevca. Peklenske obraze je kazala pri tem, a ji je dobro delo!«

Uboga gluha sirota, ki je uganila, da govori o brinjevcu, je obračala oči proti stropu ter delala take obraze kakor v Por-

lezzi. Pasotti ni bil še nikdar tako prijazen. Luizi je poljubil roko, objel inženirja in Franca, ter spremljal ta dejanja z izliv čustev:

»Najdražja gospa Luiza! Najlepša in najpopolnejša žena! Moj ljub! Peter! Ti moje drago sree! Velik je svet, recite kar hočete, Petru podobnega ne dobiti. In ta don Franco! Moj dragi Franco! Če pomislim, kakšnega sem te videl! V obleki in s predpasnikom, ko si kradel fige pri upravitelju v Caravini! Tak junak!«

Ta »junak« ni kazal ravno najbolj pogumnega obraza na svetu, toda oni drugi ni hotel tega zapaziti. Prav malo pa se je mogla razumeti njegova žena z gospo, ki so se spraševale:

»Kako ste pač mogli priti, gospa Pasottijeva, ob takem vremenu v Valsoldi!« je kričala gospa Pepina. — »Oh, saj ne razume ničesar, sirota.«

In četudi sta se Luiza in Ester trudili ter ji vpili v ušesa isto vprašanje, četudi je široko odprla usta, ni ničesar razumela in je na slepo odgovorila: »Če sem že jedla? Če hočem tu jesti? Posredoval je Pasotti, ter povedal, da sta morala v oktobru zaradi opravkov, odpotovati, ne da bi bila ona prej oprala perilo; da ga že celo večnost nadleguj s tem preklicanim perilom, in da se je nazadnje odločil, da ji ustreže in se vrne. Tedaj se je dona Estera obrnila proti Pasottijevi in se delala, ko da pere.

Pasottijeva je pogledala moža, ki je imel oči uprte nanjo in odgovorila: »Da, da, perilo, perilo!« Ta pogled, ta zapoved, ki jo je brala Luiza v Pasottijevih očeh, sta vzbudila v njej sum, da tiči za tem skrivnost. Ta skrivnost in nerazumljiva Pasottijeva prijaznost sta ji vzbudila še drug sum. Če bi bil zaradi tega prišel? Če bi bilo profesorjevo potovanje v Lodi povod za ta nepričakovani obisk? Rada bi bila se posvetovala s profesorjem in mu rekla, naj ostane, dokler ne bosta odšla Pasottijeva. Toda kako

naj mu pove, ne da bi Franco zapazil? V tem se je dona Estera poslovila. In profesor ki mu je mala, muhasta, nagajiva gospodična odpustila, je dobil dovoljenje, da jo lahko spremi domov, seveda, če ne bo zahteval nebes.

Pasottijeva nista mogla iti v Suprione Albogasio prej, dokler jima hišnik, ki sta ga takoj obvestila, ni pripravil in segrel vsaj ene sobe. Takoj je predlagal tarok v treh, z inženirjem in s Francem. Zdaj je odšla tudi gospa Pepina. Pasottijeva je rekla Luizi, naj bi za trenutek šla ven, ter jo je prosila, da bi jo lahko spremlja. Komaj je bila s prijateljico sama v spalnici, je boječe pogledala okoli in nato zašepetala:

»Nisva prišla zaradi perila, nisva prišla zaradi perila!« Luiza jo je tiho vprašala, pa samo z obrazom in gibi, zakaj če bi bila govorila naglas, bi bili v dvorani slišali. Topot je Pasottijeva razumela. Odgovorila je, da ničesar ne ve, da ji ni mož ničesar povedal, da ji je ukazal govoriti bajko o perilu, da pa ni njej za perilo nič. Tedaj je vzela Luiza kosček papirja in napisala: »Kaj sumite?« Pasottijeva je brala in začela nato zelo zagonetno mi-gati. Stresla je glavo, zavijala oči, vzdihovala in stokala. Zdelo se je, da je v njej velik boj med strahom in upanjem. Nazadnje je rekla »oh!«, zgrabila pero in napisala pod Luizino vprašanje: »Grofica!«

Spustila je pero in opazovala prijateljico. »V Lodiju je«, je rekla tiho. »Kontrolor je bil v Lodiju. Taka je stvar!« Nato je hitela nazaj v dvorano, da ne bi mož kaj sumil.

Tarok je bil končan. Pasotti se je približal oknu, rekel glasno nekaj o učinkih umirajočih svetlobe ter poklical Franca. »Drevo moraš priti k meni,« mu je rekel tiho, »moram govoriti s teboj.« Franco se je skušal izvit. Jutri zjutraj bo odpotoval v Milan, zapustil bo za nekaj časa družino, zato mu je težko prebiti zvečer izven doma. Pasotti je odgovoril, da je to vsakor potrebno. »Stvar se tiče tvojega jutrišnjega odhoda,« je rekel.